

Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ ΙΩΑΚΕΙΜ Ε΄ ΕΝ ΡΩΣΙΑΙ

Ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας Ἰωακείμ Ε΄ (1584 - 1587), μετὰ σφοδρὰν ἐσωτερικὴν ἀνωμαλίαν τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας ἀναγνωρισθεὶς κανονικὸς Πατριάρχης καὶ ἀναλαβὼν τὴν διακυβέρνησιν τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας τῷ 1584, εὐρέθη πρὸ μεγάλων οἰκονομικῶν δυσχερειῶν¹. Ἀπετάθη δὲ πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Μόσχας Ἰωάννην δ΄ τὸν Τρομερὸν (1533 - 1584) ζητῶν βοήθειαν καὶ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ διακόσια ρούβλια καὶ διάφορα δῶρα. Ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας, ἐκφράσας τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ, προσεπεδήλου ζωηρὰν ἐπιθυμίαν ὅπως καὶ προσωπικῶς γνωρίσῃ τὸν ῥῶσον ἡγεμόνα, συλλαβὼν ἔκτοτε, ὡς φαίνεται, τὴν ἰδέαν τῆς μεταβάσεως εἰς Ρωσίαν².

Πράγματι δὲ ἀφοῦ κατὰ τὸ 1584 διέτρεξε τὰς ἑλληνικὰς χώρας, ἐπισκεφθεὶς μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Σιλβέστρου (1569 - 1590) καὶ τὴν Μυτιλήνην³, ἐν τέλει τοῦ 1585 ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ αὐτοπροσώπως εἰς Μόσχαν. Διελθὼν τῆς Λεοντοπόλεως (Λβῶφ), ἴδρυσεν τῇ 1 Ἰανουαρίου 1586 τὴν περίφημον θρησκευτικὴν Ἀδελφότητα, ἣτις ἐπὶ αἰῶνας ὑπῆρξεν ἔρεισμα τῆς Ὀρθοδόξιας⁴. Ἐξ ἐπιστολῆς δὲ αὐτοῦ μανθάνομεν ὅτι τῇ 16 Ἰανουαρίου εὐρίσκετο ἔτι ἐν Λεοντοπόλει. Εὗρεν ἐκεῖ μεγάλην ἐκκλησιαστικὴν καὶ ἠθικὴν ἀκαταστασίαν, ἱερεῖς προσελθόντας εἰς β΄ γάμον μετὰ χηρείαν, ἢ ἄλλους ἱερεῖς καὶ διακόνους χειροτονηθέντας, ἐνῶ ἔζων παρανόμως μετὰ γυναικῶν, ἄνευ ἱερολογίας καὶ στεφανώματος. Ὁ Πατριάρχης Ἰωακείμ, μὴ ἀρκεσθεὶς εἰς προφορικὸς ἐλέγχους, ἔγραψε βραδύτερον καὶ ἐπιστολήν, δριμύτατα ἐλέγχων τὰς παραβάσεις τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ διατάξεων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐπισείων δὲ βαρύτερα ἐπιτίμια καὶ προτρέπων εἰς διόρθωσιν τῶν κακῶς ἐχόντων. Ἡ ἐπιστολή, γραφεῖσα τὸ πρῶτον ἀραβιστί, μεταφράσθη εἰς τὴν ἑλλη-

¹ Πορφυρίου Οὐσπένσκη, ἀρχιμ., Συρία (ρωσιστί). Ἐν Κιέβῳ 1874, σ. 83. 87.

² Α. Μουραγιέν, Σχέσεις τῆς Ρωσίας πρὸς τὴν Ἀνατολήν, (ρωσιστί). Ἐν Πετροπόλει 1858 - 186, I, 96. 103.

³ Α. Παπαδοπούλου - Κεραμέως, Μαυροκορδάτειος Βιβλιοθήκη, Παράρτημα Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κ/πόλεως τόμ. ΙΕ΄. 1884, σ. 12. 13.

⁴ Milkowits, Μνημεῖα τῆς Σταυροπηγιακῆς Ἀδελφότητος τῆς Λεοντοπόλεως, (ρωσ.) Ἐν Λβῶφ 1895 - 8, σ. 113 - 119. Α. Krilovskiy, Ἡ ἐν Λεοντοπόλει Σταυροπηγιακὴ Ἀδελφότης (ρωσ.) Ἐν Κιέβῳ 1904, σ. 30 - 35.

νικὴν γλῶσσαν, ὡς ἀναγράφει σημείωσις τοῦ σφισμένου ἑλληνικοῦ κειμένου¹.

Ὁ Πατριάρχης Ἰωακείμ παρέμεινεν ἐν Λεοντοπόλει ἐπὶ μῆνας, διότι τῇ 19 Μαΐου 1586 ὁ Βοεβόδας τοῦ Τσερνιγόβου, Πέτρος Χβορροσίην, εἰδοποιεῖ τὸν Τσάρον Μόσχας Θεόδωρον α΄ Ἰωάννοβις (1584-1598), ὅτι ἔμποροι ρῶσοι, προερχόμενοι ἐκ Κ/πόλεως καὶ ἀφικόμενοι εἰς Τσερνίγοφ, ἐπληροφόρησαν ὅτι εἶδον ἐν Λεοντοπόλει τὸν Πατριάρχην Ἀντιοχείας Ἰωακείμ καὶ ἔμαθον ὅτι μεταβαίνει εἰς Μόσχαν, ἀγνοοῦσιν ὅμως ἂν θὰ μεταβῆ διὰ Τσερνιγόβου ἢ διὰ Σμολένσκης. Ἐξίτηι δὲ τὰς διαταγὰς τοῦ Τσάρου περὶ ὑποδοχῆς τοῦ Πατριάρχου, ἂν θὰ διήρχετο τοῦ Τσερνιγόβου.

Ὁ Τσάρος ἔσπευσε νὰ ἐκδώσῃ τὰς σχετικὰς διαταγὰς περὶ τῆς τιμητικῆς αὐτοῦ ὑποδοχῆς. Ἀλλ' ὁ Πατριάρχης προὔτιμησε τὴν διὰ Σμολένσκης ὁδόν, εἰδοποιεῖ δὲ ὁ Βοεβόδας τῆς Σμολένσκης Ἀνδρέας Σχεβερδὶν τὸν τσάρον ὅτι καταφθάνει μετὰ τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας συνοδεία ἐκ 14 ἀνδρῶν καὶ 19 ἵππων.

Εἰς Σμολένσκη ἀφίκετο ὁ Πατριάρχης τὴν 5 Ἰουνίου 1586, ἐγένετο δὲ δεκτὸς μετὰ τιμῶν, 12 βέροστια πρὸ τῆς πόλεως. Ἀπέστειλεν ἐκεῖθεν πρὸς τὸν τσάρον τῆς Μόσχας γράμμα, ἐξυμνῶν τοῦτον ὡς ἥλιον θερμαίνοντα καὶ φωτίζοντα τὴν πάσχουσαν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν. Ἐξίτηι δὲ τὴν ἄδειαν ὅπως ἐπισκεφθῆ τὴν Μόσχαν, «διότι γέγραπται, ἔλεγεν, ὁ δεχόμενος προφήτην ἐν ὀνόματι προφήτου μισθὸν προφήτου λήψεται καὶ ὁ δεχόμενος πατριάρχην ἐν ὀνόματι πατριάρχου μισθὸν πατριάρχου λήψεται»².

Ὁ ρῶσος ἡγεμὼν εὐχαρίστως συγκατετέθη εἰς τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην ἐπίσκεψιν. Πρώτην φορὰν ἡ Μόσχα ἔμελλε νὰ ἴδῃ ὀρθόδοξον χριστιανὸν Πατριάρχην. Διότι οὐδεὶς πρὸ τοῦ Ἰωακείμ ἐσκέφθη νὰ πράξῃ τοιοῦτόν τι. Ἀπεφασίσθη λοιπὸν ὅπως γίνωσιν οὐχὶ μία ἀλλὰ τρεῖς ὑποδοχαὶ καθ' ὁδόν, ἀπὸ Σμολένσκης εἰς Μόσχαν. Κατὰ τὴν τελευταίαν ὑπεδέχθη τὸν Πατριάρχην ὁ Βογιάρος Ἰβάν Βοσεβολόζκης.

Εἰς Μόσχαν ἀφίκετο ὁ Ἰωακείμ τῇ 17 Ἰουνίου, ἐφιλοξενήθη δ' ἐν τῇ οἰκίᾳ Σερεμέτιεφ. Ἀλλ' ἡ παρουσίασις αὐτοῦ πρὸ τοῦ τσάρου ἐν τοῖς Ἀνακτόροις ἀνεβλήθη ἐπὶ τινὰς ἡμέρας. Ὁ ρῶσος ἡγεμὼν ἤθελε νὰ πληροφορηθῆ ἔξωδίκως πρότερον τοὺς σκοποὺς τοῦ ταξειδίου τοῦ Πατριάρχου, τὰς διαθέσεις αὐτοῦ καὶ τὰς σκέψεις ἐξ ὁμιλιῶν πρὸς τοὺς ἐπισκεπτομένους αὐτόν.

Τέλος τὴν 25 Ἰουνίου ἐγένετο ἡ πανηγυρικὴ μετάβασις τοῦ Πατριάρχου εἰς τ' Ἀνάκτορα. Ὁ τσάρος Θεόδωρος Ἰβάνοβις ὑπεδέχθη αὐτὸν καθήμενος ἐπὶ θρόνου καὶ περιστοιχιζόμενος ὑπὸ τῶν Βογιάρων. Ἠγέρθη

¹ Χρυσσοτόμου Παπαδοπούλου (Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν) Ἐπιστολὴ Ἰωακείμ Ἐ Πατριάρχου Ἀντιοχείας, «Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος» Ἀλεξανδρείας, τόμος ΚΓ'. 1924, σ. 308-312.

² P. Nicolaevsky, ἱερέως, Ἰδρυσὶς τοῦ Πατριαρχείου Ρωσίας, Περιοδ. «Χριστιανικὸν Ἀνάγνωσμα» Πετρούπολεως (ρωσ.) 1879, σ. 370.

μικρόν τι, ὁ δὲ Πατριάρχης ἠλόγησεν αὐτὸν καὶ διηρώτησε τὰ τῆς υἱείας του. Ὁ Πατριάρχης ἔδειξε εἰς τὸν τσάρον, πιθανῶς ἐν ρωσικῇ μεταφράσει, Ἐγκύκλιον τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου περὶ τῶν μεγάλων οἰκονομικῶν ἀναγκῶν τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας καὶ προσήνεγκεν ὡς δῶρα διάφορα ἅγια λείψανα, ὡς συνήθως ἔπραττον οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὴν Μόσχαν¹. Δεχθεὶς ταῦτα μετ' εὐλαβείας ὁ τσάρος, παρεκάλεσε τὸν Πατριάρχην ὅπως καθήσῃ πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ τὸν προσεκάλεσεν ὅπως τὴν μεσημβριάν συγγευματίσῃ μετ' αὐτοῦ.

Ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ὁ Πατριάρχης ἐπεσκέφθη τὸν καθεδρικὸν ναὸν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἔνθα εὕρισκετο ὁ Μητροπολίτης Μόσχας Διονύσιος (1581-1586), ἐνδεδυμένος ἅπασαν τὴν ἀρχιερατικὴν ἀμφίεσιν καὶ περιστοιχιζόμενος ὑπὸ πολλῶν Ἀρχιερέων καὶ ἄλλων κληρικῶν, ἐνδεδυμένων καὶ τούτων χρυσοκεντήτους στολάς. Ὁ Μητροπολίτης Διονύσιος ἰστάμενος ἐπὶ τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου κατῆλθεν ὀλίγα βήματα καὶ ὑποδεχόμενος τὸν Πατριάρχην ἠλόγησε πρῶτος αὐτόν! Διότι ὁ Διονύσιος, «ὁ σοφὸς γραμματικὸς», κατὰ τὰς ἀντιλήψεις τῶν ρώσων, ὡς μητροπολίτης Μόσχας τῆς «τρίτης Ρώμης» καὶ πασῶν τῶν Ρωσιῶν, προϊστάμενος Ἐκκλησίας ἐλευθέρου Κράτους, ἐθεώρει ἑαυτὸν ἀνώτερον τοῦ χάριν ἐλεημοσύνης ἐπισκεπτομένου αὐτὸν Πατριάρχου Ἀντιοχείας². Ὁ Ἰωακείμ ἐφάνη μὲν δυσαρέστως ἐκπλαγεὶς ἐκ τῆς εὐλογίας τοῦ ρώσου μητροπολίτου, ἀλλ' ἀπέκρουσεν ἔξ ἀνάγκης τὴν δυσαρέσκειαν αὐτοῦ. Εἶπε μόνον ὅτι κανονικώτερον θὰ ἦτο ὁ μητροπολίτης νὰ λάβῃ εὐλογίαν παρὰ τοῦ Πατριάρχου.

Ὁ Ἰωακείμ, μετὰ τοῦτο, σταθεὶς παρὰ τὸν ἡγεμονικὸν θρόνον, παρηκολούθησε τὴν τελεσθεῖσαν θείαν Λειτουργίαν, μετ' ἣν μετέβη εἰς τ' Ἀνάκτορα διὰ τὸ γεῦμα. Τοῦτο παρετέθη ἐν τῇ χρυσῇ αἰθούσῃ, ἐκάθησε δὲ ὁ Πατριάρχης δεξιᾷ τοῦ Τσάρου ἐν ἰδιαίτερα τραπέζῃ. Μετὰ τὸ γεῦμα ἀπεσύρθη εἰς τὴν οἰκίαν Σερεμέτιεφ³.

Ἡ ἀπροσδόκητος ἀφίξις τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας παρέσχεν ἀφορμὰς εἰς ζῶηροτάτας ἐν Μόσχᾳ συζητήσεις περὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ ἀξιώματος καὶ περὶ τῆς ἀνάγκης ἰδρύσεως Ρωσικοῦ Πατριαρχείου ἐν Μόσχᾳ. Ἡ ἰδέα αὕτη πρὸ πολλοῦ ἀητησχόλει τοὺς ρώσους, ἐνεκολπώθη δὲ αὐτὴν ὁ Τσάρος Θεόδωρος, ὅστις τὸ πρῶτον ἀνεκοίνωσε τὰς σχετικὰς σκέψεις του ἐν μυστικῇ συνεδρίᾳ τοῦ Συμβουλίου τῶν Βογιάρων, εἰπὼν ὅτι ἡ θεία Πρόνοια ἀπέστειλεν εἰς Μόσχαν τὸν Πατριάρχην Ἀντιοχείας Ἰωακείμ πρὸς πραγματο-

¹ N. Carterev, Χαρακτῆρ τῶν σχέσεων τῆς Ρωσίας πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον Ἀνατολήν κατὰ τὸν 15^ο καὶ 16^ο αἰῶνα (ρωσ.) Ἐν Μόσχᾳ 1885, σ. 60 ἐξ.

² N. Carterev, Ἐνθ' ἄν. σ. 26 ἐξ. Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου (Ἀρχιεπισκ. Ἀθηνῶν) Οἱ Πατριάρχαι Ἱεροσολύμων ὡς πνευματικοὶ χειραγωγοὶ τῆς Ρωσίας κατὰ τὸν 15^ο αἰῶνα. Ἐν Ἱεροσολύμοις 1907, σ. 13. 14.

³ A. Mouraviev, Ἐνθ' ἄν. σ. 172-176.

ποίησιν τῆς σκέψεως ταύτης. Ἡ πρότασις τοῦ τσάρου ἐγένετο ἀποδεκτή, ἀπεφασίσθη δὲ ὅπως ἀποσταλῆ πρὸς τὸν Πατριάρχην Ἰωακείμ ὁ Βόρις Γοδούνωφ, ἵνα διαπραγματευθῆ τὸ ζήτημα τοῦτο.

Φαίνεται ὅτι ὁ Πατριάρχης Ἰωακείμ ὑπέδειξεν ὅτι αὐτὸς δὲν εἶναι ἀρμόδιος, ὅθεν παρεκλήθη ὅπως ἐπιστρέφων εἰς τὴν Ἀνατολὴν διαβιβάσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν Ρώσων πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν καὶ τοὺς λοιποὺς Πατριάρχας, πρὸς τὰς Μονὰς τοῦ Σινᾶ καὶ τοῦ ἁγίου Ὁρους, ἵνα διὰ κοινῆς αὐτῶν ἀποφάσεως συντελεσθῆ τὸ μέγα τοῦτο ἔργον διὰ τὴν Ρωσίαν. Ὁ Πατριάρχης Ἰωακείμ, ἐκφράσας τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, καταδυναστευομένων ὑπὸ τῶν Τούρκων, διὰ τὰς πρὸς αὐτοὺς εὐεργεσίας τοῦ τσάρου τῆς Ρωσίας, ὑπεσχέθη ὅτι ἐπανακάμπτων εἰς τὴν Ἀνατολὴν θὰ συνεννοηθῆ μετὰ τῶν λοιπῶν Πατριαρχῶν περὶ ἰδρύσεως τοῦ Ρωσικοῦ Πατριαρχείου, «τὸ μέγα ἔργον τοῦτο, εἶπεν, εἶναι ἔργον Συνόδου, ἐγὼ δὲ μόνος δὲν δύναμαι νὰ προβῶ εἰς αὐτό».

Ταῦτα διεβιβάσθησαν πρὸς τὸν Τσάρον, ὅστις, εὐχαριστηθεὶς, ἀπέστειλε πλούσια δῶρα πρὸς τὸν Πατριάρχην καὶ διέταξε νὰ παρασκευάσῃσι τὰ πρὸς ἀναχώρησιν αὐτοῦ ἐκ Μόσχας.

Οὕτω λοιπὸν ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας Ἰωακείμ ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ διαβιβάσῃ εἰς τὴν Ἀνατολὴν τὴν παράκλησιν τῶν Ρώσων περὶ ἰδρύσεως τοῦ ἐν Μόσχᾳ Πατριαρχείου¹.

Τῆ 1 Ἰουλίου ἐξήτησε τὴν ἄδειαν ὅπως ἐπισκεφθῆ τὰς Μονὰς τῆς Μόσχας, μετὰ δὲ τὴν παρασχεθεῖσαν συγκατάθεσιν τοῦ τσάρου, τῆ 4 Ἰουλίου ἐπισκέφθη τὴν περίφημον Μονὴν Τσοῦδωφ καὶ τὴν Λαύραν τοῦ ἁγ. Σεργίου, γενόμενος δεκτὸς μετὰ πολλῶν τιμῶν. Τῆ 17 Ἰουλίου ἐπισκέφθη τὸν τσάρον πρὸς ἀποχαιρετισμόν, λαβὼν καὶ πάλιν πλούσια δῶρα. Ὁ τσάρος δὲν ἐκράτησεν αὐτὸν εἰς γεῦμα, ἀλλὰ διέταξε νὰ δοθῶσιν εἰς αὐτὸν τροφαί.

Μετὰ τοῦτο ὁ Πατριάρχης μετέβη εἰς τοὺς ναοὺς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ τῶν Ἀρχαγγέλων, ἔνθα ὁ Αὐλικὸς Κλῆρος ἐτέλεσε δεήσεις ὑπὲρ αὐτοῦ. Τὸν καθεδρικὸν ναὸν τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου δὲν ἐπισκέφθη τὴν φορὰν ταύτην, πάντως δ' ἀπεχαιρέτισε τὸν μητροπολίτην Διονύσιον, καίτοι τηρήσαντα ἔναντι αὐτοῦ ἀγέρωχον στάσιν.

Τῆ 11 Αὐγούστου ὁ Πατριάρχης Ἰωακείμ ἐγκατέλιπε τὴν Μόσχαν, τιμητικῶς προπεμφθεὶς, συνώδευσε δὲ αὐτὸν ὁ Μιχαὴλ Ὁγαρκαφ, κομίζων βοηθείας τοῦ τσάρου πρὸς τὰ Πατριαρχεῖα καὶ τὰς Μονὰς τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἔχων προφανῶς ἐντολὴν ἵνα παρακολουθήσῃ τὸ ζήτημα τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ρωσικοῦ Πατριαρχείου².

Πότε ἀκριβῶς ἐπανέκαμψεν ὁ Πατριάρχης Ἰωακείμ εἰς τὴν Ἀνατολὴν

¹ Αὐτόθι, σ. 177. 178. 179 - 182.

² Αὐτόθι, σ. 144.

δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστόν. Εἶχεν ὅμως παρέλθει ἔτος δλόκληρον ἀγωνιώδους ἀναμονῆς τῶν Ρώσων, μόλις δὲ κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1587 ἀφίκετο εἰς Μόσχαν ὁ ἔλλην Νικόλαος, δηλώσας ὅτι ἀπεστάλη παρὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου β' (1572 - 79. 1580 - 84. 1586 - 95) καὶ τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Ἰωακείμ, ἵν' ἀνακοινώσῃ ὅτι οἱ εἰρημένοι Πατριάρχαι συνεκάλεσαν εἰς Σύνοδον τοὺς Πατριάρχας Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱεροσολύμων, πρὸς ἕδρυσιν τοῦ Ρωσικοῦ Πατριαρχείου.

Κατ' ἄλλας τινὰς εἰδήσεις οἱ συνοδεύσαντες τὸν Πατριάρχην Ἰωακείμ ἀπεσταλμένοι τοῦ τσάρου εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἐπιστρέψαντες εἰς Μόσχαν, ἐπληροφόρησαν ὅτι οἱ Πατριάρχαι ἐδέχθησαν μὲν τὴν ἕδρυσιν τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας, κατ' ἀρχήν, ἀλλ' ὅτι ἀπεφάσισαν νὰ μεταβῆ εἰς Μόσχαν ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἱερεμίας. Ἡ πληροφορία αὕτη δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὴν πορείαν τῶν περαιτέρω γεγονότων καὶ πρὸς τὴν στάσιν ἐν γένει τοῦ Ἱερεμίου β' πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν Ρώσων περὶ ἰδρύσεως τοῦ Πατριαρχείου ὑπὸ μόνου αὐτοῦ, κατὰ τὴν εἰς Μόσχαν μετάβασίν του.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας Ἰωακείμ ἐξεπλήρωσε τὴν πρὸς τοὺς Ρώσους δοθεῖσαν ὑπόσχεσίν του, φαίνεται δὲ ὅτι ἡ πρότασις αὐτοῦ συνεζητήθη μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου β' καὶ ὅτι κατ' ἀρχὴν ἐγένετο δεκτὴ ἡ ρωσικὴ αἴτησις.

Ἄλλ' ὁ Ἱερεμίας β' ἀπεφάσισεν, ὅπως προσωπικῶς μεταβῆ εἰς Μόσχαν καὶ ζητήσῃ τὴν βοήθειαν τῶν Ρώσων ὑπὲρ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, χωρὶς νὰ σκεφθῆ ὅτι οἱ Ρῶσοι δὲν θ' ἄφινον νὰ διαφύγῃ αὐτοὺς ἡ μοναδικὴ εὐκαιρία τῆς παρουσίας Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἐν Μόσχᾳ, πρὸς πλήρωσιν τοῦ διακαοῦς τῶν πόθου περὶ ἰδρύσεως τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας. Ὅντως δὲ μεταβὰς ὁ Ἱερεμίας β' τῷ 1588 εἰς Μόσχαν, μετὰ τοῦ Ἱεροθέου Μονεμβασίας, ἐξηναγκάσθη ἐν ἀρχῇ τοῦ ἐπομένου ἔτους νὰ ἰδρύσῃ τὸ Ρωσικὸν Πατριαρχεῖον Μόσχας καὶ νὰ κυρώσῃ τὴν πράξιν ταύτην Συνοδικῶς ἐκ τῶν ὑστέρων. Ὁ δὲ Πατριάρχης Ἀντιοχείας Ἰωακείμ προφθάσας ὑπέγραψε τὴν πρώτην Συνοδικὴν ἀπόφασιν περὶ κυρώσεως τῆς πράξεως ἐκείνης¹.

Ἐπανακάμψας ὁ Ἰωακείμ εἰς τὴν Δαμασκὸν καὶ ἀναλαβὼν περιοδεῖαν ἀνὰ τὴν Συρίαν ἐδολοφονήθη τῇ 7 Ὀκτωβρίου 1592 ἐν Χαβράν².

Οὕτω δὲ ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας Ἰωακείμ ε' πρῶτος ἐκ τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς ἐπισκεφθεὶς τὴν Ρωσίαν, ἤνοιξε τὸν πρὸς αὐτὴν δρόμον

¹ Σ. Ζαμπελίου, Καθίδρυσσις Πατριαρχείου ἐν Ρωσίᾳ, Ἀθῆναι 1859. - Κ. Σάθα, Βιογραφικὸν σημεῖωμα περὶ τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου τοῦ Β'. Ἀθῆναι 1870. σ. 35 ἐξ. Χρυσοστόμου Παλαδοπούλου (Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν). Περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Χρονογραφίας τοῦ ἰσ' αἰῶνος, Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 1912, σ. 30 ἐξ.

² G. Mourcos, Περιοδεῖα τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Μακαρίου εἰς Ρωσίαν κατὰ τὸ α' ἡμισυ τοῦ 15' αἰῶνος, συγγραφεῖσα παρὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ ἀρχidiaκόνου Παύλου τοῦ ἐκ Χαλεπίου (ρωσ.). Ἐν Μόσχᾳ 1900, τ. I, σ. 188.

εἰς τοὺς Πατριάρχας καὶ λοιποὺς Ἱεράρχας τῆς Ἀνατολῆς, πρῶτος δὲ καὶ ὑπεκίνησε τὸ ζήτημα τῆς ἰδρύσεως τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας, ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ἐκτοτε ἡ τέως ἀπομεμονωμένη Ρωσία ἤλθεν εἰς ἀμεσώτερας σχέσεις πρὸς τὴν καταδυναστευομένην Ὀρθόδοξον Ἀνατολήν, τὸ δὲ γεγονός τοῦτο συνετέλεσεν εἰς ἀγαθὸν ἀμφοτέρων, καὶ τῆς Ρωσίας, ἥτις, ὑπὸ τὴν χειραγωγίαν τῶν Ἱεραρχῶν τῆς Ἀνατολῆς, ἤχθη εἰς μεγάλην καὶ ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν ἀκμὴν, καὶ τῆς Ἀνατολῆς, ἥτις εὗρε γενναῖον βοήθον καὶ προστατὴν κατὰ τῶν δυναστῶν.

† Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ